

Ooit maakten Els en ik in Amersfoort een Oosters-Orthodoxe kerkdienst mee. Ik zie ons nog staan in die kapel. Want je staat daar, de hele tijd. Het duurde meer dan twee uur en voor je gevoel was het steeds hetzelfde. (Gelukkig werd er ook nog een baby gedoopt) Steeds herhaalde gezongen lofprijzingen, waarin je ondergedompeld werd. Er was wel iets van een korte preek, maar het was duidelijk dat niet het hoofdgerecht was. Ik vond het een hele belevenis. Waarom? Omdat je voelt: dit gaat om andere dingen dan bij ons. Bij ons is een kerkdienst vaak goed, als de preek goed is. Wij willen het goed begrijpen. Je wilt weten wat je zingt. Daar wordt alles gelezen en gezongen op een bijzondere manier, als een waterstroom die de ziel doorvloeit. Je geeft je je over aan de stroom. Die stroom neemt je ziel op en voert je naar een ander soort oever die niet van deze wereld, maar hemels is. Je komt terecht in een zee van aanbidding. Dáár gaat het om! Het is letterlijk een eredienst. Je komt om de Heilige en Eeuwige God te aanbidden.

In Psalm 100 gebeurt dat ook. In gedachten gaan we naar de tempel in Jeruzalem. Het is feest. Pelgrims drommen samen om het heiligdom binnen te gaan. Naast de poort staat een koor van Levieten. Zij zingen de pelgrims toe:

‘Kom zijn poorten binnen met een loflied,
hef in zijn voorhoven een lofzang aan,
breng hem hulde, prijs zijn naam.’

De pelgrims stemmen in met dit lied. Zo’n lied werkt aanstekelijk. Zingend betreden ze het heiligdom. Ze loven en prijzen God. Ze aanbidden zijn Naam. Goed beschouwd is het eerste gedeelte van deze Psalm geen aanbidding, maar een uitnodiging om te aanbidden. ‘Juich, jubel, hef een loflied aan, breng God hulde’. het zijn allemaal aansporingen om God te loven. Maar deze aansporingen tot lof worden zelf tot lof. Danken, loven, prijzen en aanbidden. Voor je gevoel is dat ongeveer hetzelfde. Dat klopt want ze liggen in elkaars verlengde, maar het is niet helemaal gelijk. Als je iemand dankt, dan dank je voor wat zij voor je heeft gedaan. Bij voorbeeld; dank je wel voor het lekkere eten dat je gekookt hebt. Je kunt ook zeggen je bent een fantastische kok. Dan prijs je iemand. Iemand aanbidden gaat nog verder. Je zet iemand op een voetstuk om wie Hij is. Als we God danken, dan erkennen we Hem wat Hij schenkt. Als we God aanbidden, dan erkennen we Hem in wie Hij is. Ons jaarthema is verwondering. Aanbidding is hoogste vorm van verwondering.

Bij aanbidden gaat het alleen nog maar om God. Jijzelf en je situatie, ook niet jouw moeilijke situatie, zijn niet meer in beeld. Het is opvallend dat in deze 100e Psalm geen enkele wanklank klinkt. Het is niet Kyrie én Gloria, maar alleen maar Gloria. De ellende van het leven, die er altijd is, is totaal afwezig. In andere Psalmen is die voluit aanwezig. Maar hier ontbreekt dat. Wat betekent dat? Vaak gaat de weg naar het Gloria via het Kyrie. Maar dat hoeft niet altijd zo te gaan. Het is soms heilzaam om direct naar het Gloria te gaan. Mensen zijn hier verschillend in. De één zegt: als er niet eerst geraakt wordt aan de ellende in de wereld zoals nu in Gaza dan kan ik het niet meemaken. Een ander: de ellende is al genoeg aanwezig in het nieuws en mijn eigen leven. Ik word er niet goed van. Wat fijn als het er even niet over gaat.

De pelgrims bij de tempelpoort hebben de nodige levensbagage bij zich. Maar nu worden ze uitgenodigd om God te aanbidden. Het gaat nu even niet meer om hen zelf en hun bagage, maar om God. De focus gaat van jezelf naar God. Wat kan dat heilzaam zijn! Maar je doet het niet vanwege het heilzame effect op je, dan gaat het nog om jou, maar dat God de eer toe komt. Want de wereld draait niet om mij. Dat besef zit ook in deze Psalm. ‘Erken het: de Heer is God, hij heeft ons gemaakt, hem behoren wij toe.’ Wij zijn niet van onszelf. Ik denk dat we hier zijn aangekomen bij de essentie van de aanbidding. Het is overgave. Het is erkenning van God als degene die het voor het zeggen heeft over je. Dat kan in stille overgave, maar ook in uitbundige lofprijzing. Maar wellicht voel je daarom ook een weerstand. Misschien zie je andere gelovigen voor je die op zo’n manier God aanbidden dat dat kriebels bij je oproept. Want in zekere zin raak je jezelf kwijt. Maar wie zichzelf in God verliest, vindt zichzelf in God weer terug.

Onze aanbidding is een antwoord. God is buiten zichzelf getreden. Hij heeft de wereld tot aanzijn geroepen. Heel Zijn wezen is erop gericht om met ons een relatie aan te gaan. Zoals ook blijkt uit de komst van Jezus Christus. Onze aanbidding is daar het ultieme antwoord op.

Het is een diep menselijk behoefte om iets of iemand te aanbidden. Op één of andere manier hebben wij het nodig om iemand op een voetstuk te zetten of te bewonderen. Ieder mens aanbidt. De enige keuze die je krijgt is: wat je moet aanbidden. Wat of wie aanbid jij eigenlijk? De Duitse theoloog Steffensky zei: 'De kerk is vooral de plek waar wij God aanbidden. Dat is de corebusiness van de kerk. Hoe meer wij God kwijtraken, hoe meer wij mensen zelf voorwerp van aanbidding worden. En dat is catastrofaal, ook voor de samenleving. Als wij mensen of menselijke instituties gaan aanbidden verdwijnt de heilzame ordening die er is van Godswege. Het leven wordt een woestijn. Het is heilzaam om God te aanbidden.' Het doet je goed, naar mijn diepste overtuiging is het ook goed voor de maatschappij. Maar het is méér dan heilzaam. Want dan zouden we God aanbidden vanwege het nut. Maar we aanbidden God om Hem zelf. Ik moet denken aan het verhaal dat een vrouw kostbare nardusolie over het hoofd van Jezus giet. Wat een verspilling, wordt er geroepen. Dat geld, ongeveer 15000 euro, had beter aan de armen gegeven kunnen worden. Wat een nutteloze verkwisting. Maar Jezus verdedigt haar: 'Ze heeft iets goeds gedaan, want ze heeft mijn lichaam nu al gebalsemd voor mijn begrafenis.' Jezus aanvaardt deze nutteloze aanbidding. De Amerikaanse rabbijn Heschel zegt: 'Van alles wat we doen is bidden het minst nuttig; het minst werelds, het minst praktisch. Daarom reinigt het gebed onze ziel.' Dat geldt ook voor aanbidden.

Aanbidden kan in allerlei stijlen. In een Evangelische kerk wordt er begonnen met 3 kwartier zingen onder leiding van een aanbiddingsleider. Als ze het goed doen zit daar een opbouw in. Daarbij wordt het beeld gebruikt van een binnengaan in de tempel. Uitbundige liederen buiten de poort, Er klinken drums en basgitaren. Velen staan met hun handen omhoog. 'Hef je handen op naar het heiligdom' In de voorhof wordt het ingetogener. En hoe dichter het Heilige der Heilige wordt genaderd hoe intiemer en verstillender het wordt. Afrikaanse Christenen aanbidden door te dansen. Ooit hadden we in Zeewolde in de kerk een vrouw uit Ethiopië te gast. Ze vond ons niet eerbiedig, want wij dansten niet voor Jezus. In Taizé is de ambiance belangrijk. Er zijn kaarsjes en oranje doeken. Lofliederen worden herhaald, soms eindeloos. Er is stilte. Wij doen het met liederen uit ons liedboek, met mooie talige poëtische teksten. Ik vind de berijming van Barnard van Psalm 100 schitterend. Maar ik vraag ook af of we niet te veel in ons hoofd blijven zitten. Want aanbidden is iets wat je met je lichaam doet. Aanbidden is in de grondtaal synoniem voor knielen. Je onderwerpt je, letterlijk. Aanbidden gaat in de Bijbel soms ook gepaard met je handen omhoog doen. Je lijf doet mee. Dat roept bij mij de vraag op: Is de vormgeving en de ambiance van onze protestantse eredienst wel zo, dat die uitnodigt tot aanbidding? Is het niet te vluchtig en te talig? Zou je vrij voelen om te knielen? Zou je je vrij voelen om je handen omhoog te doen?

Moeder Teresa zei: een kerk die de aanbidding in ere herstelt, zal vroeg of laat tot bloei komen. Dat is goed. Dat is heilzaam voor ons en zelfs voor samenleving. En die zin is het nuttig. Maar er stijgt iets bovenuit. Wij aanbidden God, omdat God het waard is.

Ik wil deze preek afsluiten met aanbidding. Dat doen we door in beurtspraak een deel van Psalm 95 te zeggen. De tekst komt op het scherm. De hoofdletters zeggen we met z'n allen. Als je daarbij wilt knielen, reken ik dat ook goed.

95¹ Kom, laten wij jubelen voor de HEER, juichen voor onze rots, onze redding.

2² Laten wij hem naderen met een loflied, hem toejuichen met gezang.

3³ De HEER is een machtige God, een machtige koning, boven alle goden verheven.

4⁴ Hij houdt in zijn hand de diepten der aarde, de toppen van de bergen behoren hem toe,

5⁵ van hem is de zee, door hem gemaakt, en ook het droge, door zijn handen gevormd.

6⁶ Ga binnen, laten wij buigen in aanbidding, knielen voor de HEER, onze maker.

7⁷ Ja, hij is onze God, wij zijn het volk dat hij hoedt,

Amen